

N:o 8.

Ank. till Riksd. kansli den 15 maj 1908, kl. 1 e. m.

Särskilda utskottets n:o 1 utlåtande n:o 7 i anledning af dels Kungl. Maj:ts proposition angående ändring i grunderna för upphörande af den i Göteborgs och Bohus län utgående landskyld; dels en inom Andra Kammaren i ämnet väckt motion.

I en till Riksdagen aflåten, till utskottets förberedande behandling öfverlämnad proposition, n:o 201, har Kungl. Maj:t, med åberopande af propositionen bifogadt utdrag af statsrådsprotokollet öfver ecklesiastik-ärenden föreslagit Riksdagen att i grunderna för upphörande af den i Göteborgs och Bohus län utgående landskyld för sin del besluta den ändring:

att, där landskyld till kyrka eller prästerskap enligt jordeboken utgår af hemman eller lägenhet, ägaren eller innehafvaren må friköpa sig från skyldigheten att utgöra denna landskyld mot erläggande af ett penningbelopp, som i årlig ränta efter fyra och en half procent afkastar en summa lika med landskylden, hvarvid, där densamma utgår in natura eller efter markegångspris, till grund för löseskillingen bör läggas mediet af de tio senast förflutna årens markegångspris, enligt litt. A i länets markegångstaxa;

att, sedan inlösen skett, anmälan därom skall af vederbörande kyrkoråd göras hos Kungl. Maj:ts befallningshafvande för behörig anteckning i jordeboken; samt

att landskyld, som belöper på tiden innan löseskillingen erlagts, icke innefattas i aflösningen.

I sammanhang med propositionen har utskottet till behandling förehåft en af herr *C. T. Lind* i Tanum väckt motion, n:o 324, hvori anföres följande:

»Genom nådig proposition n:o 201 har Kungl. Maj:t föreslagit den förändring i kungl. förordningen den 14 oktober 1898, angående inlösen af den från vissa hemman i Göteborgs och Bohus län till präster och kyrkor utgående »landskyld», att lösningsprocenten skall höjas från 4 till 4 $\frac{1}{2}$ procent. Denna förhöjning är motiverad med att söka göra inlösen mera effektiv, ty hitintills har ingen skattskyldig begagnat sig af inlösningsrätten. Då jag anser, att ingen effektivitet för sagda inlösen uppstår genom den föreslagna obetydliga förhöjningen i räntefoten, hemställer jag vördsamt, det Riksdagen må besluta, att procenten vid beräkning af lösen från vissa hemman i Göteborgs och Bohus län till präster och kyrkor utgående »landskyld» må beräknas efter sex procent.»

Vid föredragning inför Kungl. Maj:t af förenämnda ärende den 20 mars 1908 anförde vederbörande departementschef följande.

»Sedan Riksdagen bifallit af Kungl. Maj:t framlagd't förslag angående upphörande af den i Göteborgs och Bohus län utgående landskyld äfvensom Kyrkomötet godkänt detta förslag, så vidt prästelandskylden anginge, utfärdade Kungl. Maj:t den 14 oktober 1898 nådig förordning i ämnet.

I denna förordning är bland annat föreskrifvet, att, där landskyld till kyrka eller prästerskap enligt jordeboken utgår af hemman eller lägenhet inom Göteborgs och Bohus län, ägaren eller innehafvaren må friköpa sig från skyldigheten att utgöra denna landskyld mot erläggande af ett penningbelopp, som i årlig ränta efter 4 procent afkastar en summa lika med landskylden, hvarvid, där densamma utgår in natura eller efter markegångspris, till grund för köpeskillingen bör läggas mediet af de 10 senast förflutna årens markegångspris, enligt Litt. A i länets markegångstaxa.

Eders Kungl. Maj:ts och rikets kammarkollegium har i sitt den 5 april 1907 afgifna underdåniga utlåtande i fråga om upphörande af det från viss jord i Skåne, Halland och Blekinge utgående landgille m. m., för hvilket utlåtandes innehåll jag närmare redogjort vid underdånig föredragning denna dag af berörda ärende, meddelat, att denna jordägarna sålunda medgifna rätten att friköpa sig från skyldigheten att

utgöra landskylden icke, kollegium veterligen, i något fall kommit till användning.

Kammarkollegium, som för aflösning af sådana från viss jord i Skåne, Halland och Blekinge utgående landgillen, hvilkas utgörande icke, så vidt numera vore känt, hade sin grund i någon landgilletagarens jordägarätt, i nyssnämnda utlåtande föreslagit vissa bestämmelser i hufvudsak anslutande sig till de enligt nådiga förordningen den 14 oktober 1898 gällande grunder för upphörande af landskylden, hade därvid hemställt, att till grund för inlösen af förberörda slag af landgillen skulle läggas en räntefot af $4\frac{1}{2}$ procent.

I anledning häraf anbefalldes Eders Kungl. Maj:t den 21 februari 1908 kammarkollegium att skyndsamt afgifva underdånigt yttrande, huruvida icke den räntefot, efter hvilken landskyld finge aflösas, borde ändras till $4\frac{1}{2}$ procent äfvensom huruvida i öfrigt ändrade bestämmelser rörande landskyldens upphörande kunde anses erforderliga.

Till svar härå har kammarkollegium i underdånigt utlåtande den 28 februari 1908 anfört följande.

Mot den ifrågasatta ändringen i nådiga förordningen den 14 oktober 1898 i syfte att räntefoten för landskyldens aflösande skulle höjas till $4\frac{1}{2}$ procent hade kollegium så mycket mindre något att erinra, som ju därigenom landskylden komme att lösas efter samma grund som den kollegium föreslagit för aflösning af de med sagda afgäld likartade landgillen.

Ett fastställande af denna billigare lösningsgrund för landskylden torde emellertid i och för sig näppeligen komma att i afsevärd mån afhjälpa den brist på effektivitet, som efter hvad nyss antydts och jämväl af landskontoret i Göteborgs och Bohus län i yttrande af den 21 februari 1908 intygats, hittills vidlådt förordningen om landskyldens upphörande. I sitt berörda yttrande hade landskontoret — jämte vitsordande att någon anmälan om skedd inlösen af landskyld ännu icke inkommit till länsstyrelsen och att ej heller, landskontoret veterligen, sådan inlösen i något fall ägt rum — vidare uttalat den mening, att anledningen till förordningens bristande effektivitet med all säkerhet låge däri, att vederbörande hemmansägare eller lägenhetsinnehafvare icke ansett mödan värdt att friköpa sig från skyldigheten att utgöra landskyld. Riktigheten af denna mening torde i betraktande af de obetydliga belopp, hvartill landskylden i allmänhet uppginge, näppeligen kunna betviflas. På sätt kollegium uti sitt i frågan om landskyldens upphörande den 21 december 1894 afgifna, till trycket befordrade underdåniga utlåtande (sid. 8) meddelat, utgjorde nämligen af de land-

skyldspiktiga egendomarna, 665 till antalet, 323 i landskyld 25 öre eller därunder och 17 endast 1 öre, och enligt hvad de vid sagda utlåtande fogade förteckningar jämväl visade utgjorde af öfriga landskyldspiktiga egendomar 125 landskyld med belopp öfver 25 öre men ej öfverstigande 1 krona. För ernående af en mera allmän aflösning af dylika för vederbörande föga betungande afgälder måste uppenbarligen, äfven om lösningsgrunden för desamma skulle sättas ännu billigare än nu ifrågasatts, särskilda åtgärder vidtagas. I sådant afseende torde den enda fullt effektiva åtgärden vara, att bestämmelser meddelades, hvarigenom landskyldens aflösning gjordes inom viss tid obligatorisk, men då landskylden för en del fastigheter uppginge till tämligen afsevärda belopp, ansåge sig kollegium icke kunna förorda denna utväg. Däremot hade kollegium, som ej heller funne skäl frångå sin i förenämnda utlåtande den 21 december 1894 uttalade mening, att hvarken rättvisa eller billighet kräde att staten skulle för landskyldens afskaffande ikläda sig ekonomiska uppoffringar, såsom ett lämpligt medel för befrämjande af en skyndsammare aflösning tänkt sig en anordning från det allmännas sida, hvarigenom afgäldsgifvarnes besvär med själfva aflösningssproceduren i möjligaste mån underlättades; och kunde detta syfte vinnas genom följande tillvägagående. Af landskontoret verkställdes för hvarje landskyldspiktig fastighet uträkning af det belopp, ägaren af fastigheten hade att till vederbörande kyrkokassa inbetala för att vinna befrielse från skyldigheten att utgöra landskylden. Uppgift härom särskildt för hvarje fastighet, enligt vid kammarkollegii utlåtande fogadt formulär, tillställdes härefter kronobetjäningen i orten, som i fråga om kyrkolandskyld delgäfvade handlingarna vederbörande fastighetsägare, hvilken, därest han vore villig friköpa sig från landskyldens utgörande, undertecknade därför afsedt, å handlingarna tecknadt förklarande med utsättande af tiden, då han önskade erlägga löseskillingen, hvarefter handlingen af kronobetjäningen öfverlämnades till vederbörande kyrkoråd. Sedan löseskillingen inbetalts till kyrkorådets kassaförvaltare, hvilken härom påtecknade handlingen kvitto och jämväl på begäran tillhandahölle landskyldsgifvaren särskildt sådant, skulle kyrkorådet insända handlingen till landskontoret, som hade att i jordeboken verkställa anteckning om landskyldens upphörande och, efter det bevis härom jämväl påtecknats handlingen, återställa denna till kyrkorådet för att i kyrkans arkiv förvaras. Samma förfarande borde iakttagas i fråga om prästlandskyld endast med den skillnad, att, sedan uppgiften kommit kronobetjäningen tillhanda, delgifning först skulle ske med vederbörande landskyldstagare, därest dennes samtycke enligt författning-

gen erfordrades, och blefve i sådant fall gifvetvis vidare åtgörande i saken beroende af huruvida samtycke lämnades. Där inlösen af landskyld, som utgår in natura eller efter markegångspris, ej sker samma år uträkningen verkställt, borde, då för sådan landskyld jämlikt första momentet i författningen skulle till grund för löseskillingen läggas mediet af de tio senast förflutna årens markegångspris, ny uträkning af löseskillingen göras, innan inlösen ägde rum; och skulle för sådant fall vederbörande kyrkoråd, efter det anmälan om inlösen hos kyrkorådet gjorts, hos landskontoret påkalla förnyad uträkning, hvarefter förefores på sätt nyss angifvits.

Hvad collegium sålunda föreslagit i syfte att påskynda landskyldens aflösning ansåge collegium emellertid ej böra genom införande i förordningen om landskyldens upphörande fastslås, utan syntes det collegium lämpligare att det vid sidan af författningen uppdroges åt collegium att föranstalta om vidtagande af de åtgärder, som för befrämjande af en skyndsam aflösning af landskylden i öfverensstämmelse med de i författningen stadgade grunder kunde finnas påkallade.

Beträffande i öfrigt frågan i hvad mån ändrade bestämmelser rörande landskyldens upphörande vore erforderliga erinrade collegium därom att i förevarande förordning icke funnes angifvet hvem det ålåge att, sedan inlösen af landskyld skett, därom göra anmälan hos Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande; och hemställde collegium därför om förtydligande af fjärde momentet i författningen medelst införande af bestämmelsen, att sådan anmälan skulle göras af vederbörande kyrkoråd.

För att bringa förordningen i öfverensstämmelse med motsvarande stadgande i lagen angående aflösning af afgäld från afsöndrad lägenhet den 19 april 1907 och hvad collegium i fråga om aflösning af visst slag af landgillen föreslagit borde, enligt collegii mening, införas föreskrift därom, att landskyld, som belöpte på tiden innan löseskillingen erlagts, icke innefattades i aflösningen.

Enär inlösen af landskyld enligt nådiga förordningen den 14 oktober 1898 ännu icke i något fall ägt rum och Eders Kungl. Maj:t jämväl af sådan anledning i nådig proposition till Riksdagen föreslagit Riksdagen att för dess del besluta, att till grund för inlösen af det slag af landgille, som är mest likartadt med landskyld, skall läggas icke den för inlösen af landskyld nu gällande räntefot af 4 procent utan i stället en räntefot af $4\frac{1}{2}$ procent, finner jag, i likhet med kammarkollegium, följdriktigheten fordra, att i grunderna för upphörande af landskyld göres sådan ändring, att jämväl vid dess inlösen användes en räntefot af $4\frac{1}{2}$ procent.

På sätt kammarkollegium anfört torde emellertid, därest fortfarande inlösen af landskyld får bero endast af vederbörande landskyldsgifvares initiativ, lösningsgrunden näppeligen blifva effektiv, äfven om räntefoten ändras till $4\frac{1}{2}$ procent. De åtgärder, kammarkollegium föreslagit för befrämjande af en skyndsammare aflösning af landskylden utan att göra aflösningen obligatorisk, förefalla mig böra främja syftet; och torde kollegium därför sedermera böra erhålla särskild nådig befallning att föranstalta om vidtagande af ifrågavarande åtgärder, hvilka emellertid icke beröra själfva grunderna för denna inlösen.

De tillägg till dessa grunder, kammarkollegium i öfrigt föreslagit, anser jag vara lämpliga.»

Departementschefen hemställde fördenskull, att Kungl. Maj:t täcktes, under förutsättning af Kyrkomötets bifall i hvad prästlandskylden angår, föreslå Riksdagen att i grunderna för upphörande af den i Göteborgs och Bohus län utgående landskyld för sin del besluta den ändring, som här ofvan närmare angifvits.

Utskottet, som i denna dag afgifvet utlåtande (n:o 6) i fråga om upphörande af det från viss jord i Skåne, Halland och Blekinge utgående landgille m. m. tillstyrkt Riksdagen att för sin del besluta, att landgillena finge inlösas efter en räntefot af fem procent, har icke funnit annan erinran emot Kungl. Maj:ts nu föreliggande förslag, än att utskottet, på de i nyssberörda utlåtande anförda skäl, anser jämväl den räntefot, efter hvilken landskylden må aflösas, böra bestämmas till *fem* procent; hvarföre utskottet hemställer,

att Riksdagen — med förklarande att Kungl. Maj:ts ifrågavarande förslag icke kunnat oförändradt antagas — må, i anledning af såväl Kungl. Maj:ts föreliggande proposition, som herr *C. T. Linds* förberörda motion n:o 324 för sin del besluta,

att, där landskyld till kyrka eller prästerskap enligt jordeboken utgår af hemman eller lägenhet, ägaren eller innehafvaren må friköpa sig från skyldigheten att utgöra denna landskyld mot erläggande af ett penningbelopp, som i årlig ränta efter fem procent afkastar en summa lika med landskylden, hvarvid, där densamma utgår in natura eller efter markegångspris, till grund för löse-

skillingen bör läggas mediet af de tio senast förflutna årens markegångspris, enligt litt. A i länets markegångstaxa;

att, sedan inlösen skett, anmälan därom skall af vederbörande kyrkoråd göras hos Kungl. Maj:ts befallningshafvande för behörig anteckning i jordeboken; samt

att landskyld, som belöper på tiden innan löse-skillingen erlagts, icke innefattas i aflösningen.

Stockholm den 14 maj 1908.

På utskottets vägnar:

C. A. SJÖCRONA.
